

LBRIS

We know
books

Ioan Muraru

Elena Simina Tănăsescu

Drept constituțional și instituții politice

Ediția 16 • Volumul II

Editura C.H. Beck
București 2024

Cuprins

Prezentarea disciplinei de studiu și a metodei de lucru.....	XV
Disciplina Instituții politice.....	XXIII
Separația puterilor în stat.....	XXIII
Partidele politice.....	XXIII
Teoria statului.....	XXIV
Forma de stat.....	XXIV
Sistemul electoral.....	XXV
Referendum.....	XXV
Parlament.....	XXVI
Puterea executivă.....	XXVII
Puterea judecătorească.....	XXVII
Curtea Constituțională a României.....	XXVIII
Capitolul I. Organizarea statală a puterii.....	1
Secțiunea I. Popor, națiune, putere de stat, puteri publice.....	1
Secțiunea a II-a. Relația putere politică – putere de stat.....	2
Secțiunea a III-a. Trăsăturile generale ale puterii organizate statal.	
Deosebirile de alte puteri.....	3
§1. Caracterul de putere.....	4
§2. Caracterul social al puterii statale.....	4
§3. Puterea de stat este o putere de constrângere.....	4
§4. Puterea de stat este puterea de a exprima și realiza voința guvernanților ca voință general-obligatorie.....	5
§5. Caracterul organizat al puterii statale.....	5
§6. Suveranitatea puterii de stat.....	5
Secțiunea a IV-a. Separația puterilor, echilibrul puterilor, colaborarea puterilor.....	5
§1. Originile teoriei separației puterilor.....	5
§2. Teoria clasică a separației puterilor în stat.....	8
§3. Evoluția explicațiilor privind separația/echilibrul puterilor în stat.....	9
§4. Organizarea statală contemporană a puterii politice.....	11
Secțiunea a V-a. Consacrarea separației puterilor în stat în Constituția României.....	12
Secțiunea a VI-a. Sinteza considerațiilor expuse privind separația/echilibrul puterilor.....	15
Note bibliografice la Capitolul I.....	18
Bibliografie la Capitolul I.....	18

Capitolul II. Partidele politice	21
Secțiunea I. Noțiunea de partid politic	21
§1. Partidele politice și libertatea de asociere.....	22
§2. Partidele politice și alte forme de asociere	22
§3. Reguli juridice specifice partidelor politice.....	23
§4. Definiția partidului politic	24
Secțiunea a II-a. Scopul asocierii cetățenilor în partide politice.	
Funcțiile partidelor politice.....	26
Secțiunea a III-a. Categori și variante de partide politice.....	28
§1. Partide confesionale, partide regionale, partide naționale, partide de clasă, partide etnice	29
§2. Partide democratice, partide liberale, partide conservatoare, partide social-democratice, partide de stânga, partide de centru, partide de dreapta.....	30
§3. Partide de cadre și partide de mase.....	30
§4. Partide suple și partide rigide	30
§5. Partide unice, partide unificate, partide dominante	31
§6. Sisteme de partide politice.....	31
Secțiunea a IV-a. Partidele politice în România	32
§1. Scurt istoric al evoluției partidelor politice în România.....	32
§2. Pluripartidismul în România după Revoluția din Decembrie 1989	33
Secțiunea a V-a. Câteva exigențe juridice privind partidele politice.....	34
Note bibliografice la Capitolul II	38
Bibliografie la Capitolul II	38
Capitolul III. Teoria statului	42
Secțiunea I. Definiția statului și evoluția sa istorică.....	42
§1. Definiția juridică a conceptului de stat.....	44
1.1. Concept interdisciplinar	44
1.2. Statul ca subiect de drept	44
1.3. Statul ca putere politică organizată	45
1.4. Statul ca instituție.....	45
1.5. Statul ca ordine juridică	45
1.6. Definiția statului	46
§2. Etapele formării statului modern	46
2.1. Apariția statului în sens modern	47
a. Statul feudal.....	47
b. Statul absolutist	48
c. Statul de drept și național	48
d. Statul de drept și social	49
2.2. Evoluția sistemului juridic	49
Secțiunea a II-a. Esența, legitimitatea și funcțiile statului	50
§1. Esența statului	50
1.1. Clasificarea concepțiilor cu privire la esența statului	50
§2. Legitimitatea statului	51
2.1. Originea puterii de stat.....	51

2.2. Justificarea modernă a legitimității statului	52
2.3. Controverse doctrinare legate de conceptul de legitimitate a statului	53
2.4. Justificarea autorității statului	54
§3. Conceptul de funcții ale statului	55
3.1. Raportul dintre funcțiile statului și actele juridice	56
3.2. Clasificarea funcțiilor statului	56
Secțiunea a III-a. Elementele statului	57
§1. Populația	57
1.1. Populație și popor	58
1.2. Populație și națiune	58
1.3. Populație și cetățenie	59
§2. Teritoriul	59
2.1. Teritoriul – element constitutiv indispensabil al statului	60
2.2. Teritoriul – condiție a statului	60
2.3. Delimitarea geografică a teritoriului	60
§3. Suveranitatea	61
3.1. Terminologie	61
3.2. Evoluție istorică	62
3.3. Suveranitatea poporului și suveranitatea națională	63
3.4. Titularul suveranității înțesele ca putere de stat	64
3.5. Definiția suveranității de stat	65
Secțiunea a IV-a. Forma de guvernământ	65
§1. Monarhia	65
§2. Republica	66
§3. Evoluția formei de guvernământ a statului modern român	67
Secțiunea a V-a. Structura de stat	67
§1. Noțiunea de structură (formă) de stat	68
§2. Formele structurii de stat	69
2.1. Statul unitar (simplu)	69
2.2. Statul federativ (compus, unional)	70
§3. Asociațiile de state	71
3.1. Uniunea personală	72
3.2. Uniunea reală	72
3.3. Confederația de state	73
Secțiunea a VI-a. Organizarea administrativă a teritoriului	73
§1. Noțiunea și importanța organizării administrative a teritoriului	73
§2. Organizarea administrativă actuală a teritoriului României	76
2.1. Scurt istoric	76
2.2. Unitățile administrativ-teritoriale din România	77
a. Județul	77
b. Orașul	78
c. Comuna	79
d. Stațiunile balneoclimaterice	79
e. Satele și cătunele	79

Secțiunea a VII-a. Caracterile statului român	79
§1. România – stat național	80
§2. România – stat suveran și independent	82
§3. România – stat unitar și indivizibil.....	84
§4. România – stat de drept, democratic și social	85
Note bibliografice la Capitolul III	89
Bibliografie la Capitolul III	90
Capitolul IV. Sistemul electoral.....	96
Secțiunea I. Considerații generale	96
Secțiunea a II-a. Drepturile electorale ale cetățenilor români.....	97
§1. Unele considerații generale privind drepturile exclusiv politice	97
1.1. Sfera drepturilor electorale	97
1.2. Dreptul de a alege	99
1.3. Dreptul de a fi ales	99
1.4. Dreptul de revocare.....	99
1.5. Drepturile electorale ale cetățenilor români în contextul european.....	100
§2. Dreptul de vot.....	103
2.1. Universalitatea votului	103
a. Votul cenșitar	104
b. Votul capacitar	105
2.2. Egalitatea votului	106
2.3. Votul direct	107
2.4. Secretul votului	108
2.5. Votul liber exprimat.....	109
§3. Dreptul de a fi ales.....	110
Secțiunea a III-a. Scrutinul	111
§1. Concept.....	111
§2. Clasificarea sistemelor electorale	112
2.1. Sistemul majoritar.....	112
2.2. Sistemul reprezentării proporționale	112
2.3. Sisteme electorale mixte	112
a. Sistemul înruderilor („ <i>des apparentements</i> ”).....	113
b. Sistemul german al buletinului dublu.....	113
§3. Categoriile de scrutin	113
3.1. Tipuri de propuneri de candidați.....	113
a. Scrutin uninominal	113
b. Scrutin de listă.....	113
c. Unul sau două tururi de scrutin	114
§4. Avantajele și dezavantajele scrutinului de listă.....	115
§5. Avantajele și dezavantajele scrutinului uninominal	115
Secțiunea a IV-a. Organizarea și desfășurarea alegerilor	116
§1. Stabilirea datei alegerilor.....	116
§2. Stabilirea numărului, delimitarea și numerotarea circumscripțiilor electorale și a colegiilor electorale.....	116
§3. Listele electorale. Certificatul de alegător. Registrul electoral.....	124

3.1. Listele electorale	124
3.2. Certificatul de alegător	126
§4. Birourile și oficiile electorale	127
§5. Secțiile de votare	130
§6. Propunerea candidaturilor	131
§7. Buletinele de vot. Semnele electorale. Ștampilele electorale	133
§8. Campania electorală	135
§9. Desfășurarea votării	136
Secțiunea a V-a. Stabilirea rezultatelor votării. Atribuirea mandatelor	138
§1. Stabilirea rezultatelor votării la secția de votare	138
§2. Rolul Biroului Electoral Central și al biroului electoral de circumscripție în stabilirea rezultatelor votării	139
§3. Atribuirea mandatelor	140
3.1. Sisteme de atribuire a mandatelor parlamentare	140
3.2. Atribuirea mandatului de Președinte al României	144
3.3. Distribuirea și atribuirea mandatelor pentru Camera Deputaților și Senat	145
a. Distribuirea mandatelor la Camera Deputaților și Senat	145
b. Atribuirea mandatelor deputaților și senatorilor	147
§4. Alte reguli electorale	148
Bibliografie la Capitolul IV	150
Capitolul V. Referendumul	152
Secțiunea I. Considerații generale	152
Secțiunea a II-a. Instrumentele democrației semi-directe în Constituția României	154
§1. Inițiativa populară	154
§2. Referendum și plebiscit (terminologie)	155
§3. Tipuri de referendum	156
§4. Consacrarea referendumului în Constituția României	161
§5. Regimul juridic al referendumului	165
Note bibliografice la Capitolul V	167
Bibliografie la Capitolul V	167
Capitolul VI. Parlamentul	169
Secțiunea I. Generalități. Caracterizarea parlamentului	169
Secțiunea a II-a. Funcțiile parlamentului	170
§1. Prezentare generală a funcțiilor parlamentului	170
1.1. Funcția deliberativă	171
1.2. Funcția constituantă	171
1.3. Funcția jurisdicțională	172
§2. Clasificarea funcțiilor	172
2.1. Funcția legislativă a parlamentului	172
2.2. Stabilirea direcțiilor principale ale activității social-economice, culturale, statale și juridice	174

2.3. Alegerea, formarea, avizarea formării, numirea sau revocarea unor autorități statale	175
2.4. Controlul parlamentar	175
a. Controlul parlamentar exercitat prin dări de seamă, mesaje, rapoarte, programe	176
b. Controlul exercitat prin comisiile parlamentare	177
c. Controlul exercitat prin întrebări și interpelări	177
d. Dreptul deputaților și senatorilor de a cere și obține informațiile necesare	179
e. Controlul exercitat prin rezolvarea petițiilor cetățenilor	179
f. Controlul exercitat prin avocatul poporului (<i>ombudsman</i>)	180
2.5. Conducerea în politica externă	182
2.6. Atribuțiile parlamentului privind organizarea internă și funcționarea sa	182
a. Validarea sau anularea alegerii parlamentarilor	182
b. Adoptarea regulamentului de funcționare	182
c. Alegerea organelor interne ale Camerelor Parlamentului	183
d. Stabilirea bugetului propriu	183
e. Unele atribuții privind statutul deputaților sau senatorilor	183
§3. Structura parlamentului	183
3.1. Bicameralismul în statele unitare	185
§4. Organizarea internă a parlamentului	187
4.1. Generalități	187
4.2. Grupurile politice parlamentare	188
4.3. Opoziția parlamentară	191
4.4. Birourile și comitetele	191
4.5. Comisiile parlamentare	194
a. Definiție și funcții	194
b. Clasificări	195
c. Componentă și desemnarea membrilor	195
d. Comisiile permanente	195
e. Comisiile temporare (<i>ad-hoc</i>)	198
f. Comisiile speciale („ <i>select committees</i> ”)	198
g. Comisiile fără specialitate („ <i>standing committees</i> ”)	199
h. Comisia întregii camere	199
i. Comisiile comune (mixte)	199
j. Comisiile de anchetă	200
k. Comisiile de mediere	200
l. Reguli privind funcționarea comisiilor parlamentare	201
§5. Funcționarea parlamentului	202
5.1. Mandatul sau legislatura	202
5.2. Sesiunea	204
a. Categoriile de sesiuni	204
b. Convocarea sesiunilor parlamentare	204
c. Durata sesiunilor	205

5.3. Ședințele.....	205
5.4. Sistemul de vot.....	208
§6. Deputații și senatorii.....	210
6.1. Prezentare generală.....	210
6.2. Drepturi și obligații.....	213
6.3. Incompatibilități și imunități.....	214
6.4. Răspundere și sancțiuni.....	216
§7. Actele Parlamentului. Considerații generale.....	217
§8. Legea, ca act juridic al parlamentului.....	218
8.1. Conceptul de lege ca act juridic al parlamentului.....	218
8.2. Clasificarea legilor.....	222
8.3. Supremația legii.....	224
a. Conceptul de supremație a legii.....	224
b. Fundamentarea științifică a supremației legii.....	225
c. Explicarea supremației legii în raport cu supremația Constituției.....	226
d. Consecințele juridice ale supremației legii.....	227
8.4. Elaborarea legii.....	227
a. Inițiativa legislativă.....	228
b. Sesizarea Camerei competente.....	231
c. Examinarea și avizarea proiectului de lege de către comisiile parlamentare.....	239
d. Includerea proiectului de lege sau a propunerii legislative pe ordinea de zi a ședinței camerei parlamentare.....	239
e. Dezbaterea proiectului de lege în plenul camerelor parlamentului.....	239
f. Votarea proiectului sau a propunerii de lege.....	240
g. Medierea și concilierea.....	241
h. Semnarea legilor de către președintele camerei.....	242
i. Promulgarea legilor de către șeful de stat. Publicarea legilor.....	242
j. Aprobarea legii prin referendum.....	243
k. Alte reguli constituționale privind elaborarea legii.....	243
8.5. Modificarea, suspendarea și abrogarea legii.....	244
8.6. Deosebirile dintre constituție și legi.....	244
8.7. Conformitatea cu legea a celorlalte acte emise de către organele statului.....	245
§9. Regulamentele parlamentare.....	245
§10. Hotărârea, ca act juridic al parlamentului.....	247
§11. Moțiunile.....	248
§12. Actele structurilor parlamentare.....	249
Note bibliografice la Capitolul VI.....	250
Bibliografie la Capitolul VI.....	250
Capitolul VII. Puterea executivă.....	253
Secțiunea I. Precizări terminologice.....	253
Secțiunea a II-a. Structura executivului.....	253

Secțiunea a III-a. Raporturile legislativ-executiv	255
§1. Rolul legislativului în formarea executivului	255
1.1. Desemnarea șefului executivului	255
1.2. Desemnarea șefului de guvern și a membrilor acestuia	256
§2. Raporturile legislativ-executiv în legătură cu activitatea acestora	258
2.1. Intervenția legislativului în activitatea executivului	259
2.2. Intervenția executivului în activitatea legislativului	260
§3. Compatibilitatea funcției parlamentare și funcției executive	260
§4. Creșterea rolului executivului. Cauze și consecințe	261
Bibliografie la Capitolul VII	262
Capitolul VIII. Instituția șefului de stat.....	264
Secțiunea I. Considerații generale	264
Secțiunea a II-a. Evoluția instituției șefului de stat în România	265
Secțiunea a III-a. Atribuțiile șefului de stat	267
§1. Rolul și atribuțiile șefului de stat în sistemele constituționale din alte state	267
§2. Rolul și atribuțiile Președintelui României.....	270
2.1. Atribuții privind legiferarea	271
2.2. Atribuții privind organizarea și funcționarea puterilor publice.....	271
2.3. Atribuții privind alegerea, formarea, avizarea formării, numirea sau revocarea unor autorități publice.....	271
2.4. Atribuții în domeniul apărării țării și asigurării ordinii publice	271
2.5. Atribuții în domeniul politicii externe	272
2.6. Alte atribuții	272
Secțiunea a IV-a. Desemnarea șefului de stat.....	272
§1. Desemnarea șefului de stat în dreptul comparat	273
§2. Alegerea șefului de stat în România.....	274
Secțiunea a V-a. Durata mandatului șefului de stat	274
Secțiunea a VI-a. Proceduri, solemnități, protocol	275
Secțiunea a VII-a. Răspunderea șefului de stat.....	276
§1. Răspunderea juridică	277
§3. Răspunderea politică	277
Secțiunea a VIII-a. Actele șefului de stat	278
Note bibliografice la Capitolul VIII	278
Bibliografie la Capitolul VIII	279
Capitolul IX. Curtea Constituțională a României	280
Secțiunea I. Controlul constituționalității în România.....	280
§1. Sediul materiei.....	280
§2. Caracterizarea Curții Constituționale	280
Secțiunea a II-a. Actele supuse controlului de constituționalitate	281
§1. Legile.....	281
§2. Tratatetele sau alte acorduri internaționale.....	282
§3. Inițiativa de revizuire a Constituției	282
§4. Regulamentele Parlamentului.....	283

§5. Hotărârile camerelor parlamentare și ale Parlamentului	283
§6. Ordonanțele Guvernului	283
§7. Inițiativele legislative populare	283
Secțiunea a III-a. Alte atribuții ale Curții Constituționale	284
§1. Atribuția de a veghea la respectarea procedurii pentru alegerea Președintelui României și de confirmare a rezultatelor sufragiului	284
§2. Constatarea existenței împrejurărilor care justifică interimatul în exercitarea funcției de Președinte al României și comunicarea celor constatate Parlamentului și Guvernului	284
§3. Avizarea propunerii de suspendare din funcție a Președintelui României	284
§4. Atribuția de a veghea la respectarea procedurii pentru organizarea și desfășurarea referendumului și de a confirma rezultatele acestuia	285
§5. Rezolvarea contestațiilor care au ca obiect constituționalitatea unui partid politic	285
§6. Soluționarea conflictelor juridice de natură constituțională dintre autoritățile publice	285
§7. Alte atribuții	286
Secțiunea a IV-a. Procedura în fața Curții Constituționale	286
§1. Procedura controlului constituționalității legilor	287
1.1. Procedura în cazul controlului prealabil de constituționalitate	287
1.2. Procedura în cazul judecării excepției de neconstituționalitate	288
§2. Procedura controlului constituționalității tratatelor sau altor acorduri internaționale	289
§3. Procedura controlului constituționalității inițiativelor de revizuire a Constituției	290
§4. Procedura controlului constituționalității regulamentelor Parlamentului	290
§5. Procedura controlului constituționalității ordonanțelor Guvernului	290
§6. Procedura de constatare a existenței împrejurărilor care justifică interimatul în exercitarea funcției de Președinte al României	291
§7. Procedura avizării suspendării din funcție a Președintelui României	291
§8. Procedura controlului constituționalității partidelor politice	292
§9. Procedura soluționării conflictelor juridice de natură constituțională	292
§10. Alte proceduri	292
Secțiunea a V-a. Actele Curții Constituționale. Efecte juridice	293
§1. Denumirea actelor Curții Constituționale	293
§2. Efecte juridice	294
Bibliografie la Capitolul IX	295
Capitolul X. Autoritatea judecătorească	297
Secțiunea I. Terminologie și noțiuni	297
Secțiunea a II-a. Specificul activității jurisdicționale	299
§1. Principiile fundamentale potrivit cărora se realizează justiția	300
1.1. Principiul legalității	300
1.2. Justiția este unică, imparțială și egală pentru toți	301

1.3. Folosirea limbii oficiale și a limbii materne în justiție	301
1.4. Dreptul la apărare.....	302
1.5. Prezumția de nevinovăție	302
1.6. Independența judecătorului și supunerea lui numai legii	302
§2. Organele autorității judecătorești	304
Secțiunea a III-a. Raporturile cu legislativul și executivul	305
Bibliografie la Capitolul X	306
Index	309

Capitolul I

Organizarea statală a puterii

Noțiuni esențiale: instituție politică; putere; putere politică; putere de stat; suveranitate; puteri publice; separația, echilibrul și cooperarea puterilor în stat; popor; națiune

1. Explicații introductive. Puterea de stat este una din manifestările fenomenului mai larg de putere (autoritate), fenomen caracteristic oricărei societăți. O analiză completă a acestui fenomen, fie și numai din perspectiva dreptului constituțional, nu se poate limita doar la aspectele de ordin eminamente juridic (teoria raportului juridic de drept constituțional și specificul normei juridice de drept constituțional, teoria constituției, teoria drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor), ci trebuie să includă, cu necesitate, și aspectele prin care aceste instituții juridice se manifestă în concret, în viața de zi cu zi. Examinarea instituțiilor politice devine, astfel, un instrument util pentru înțelegerea noțiunilor și conceptelor de drept constituțional. În drept, în sens restrâns, prin **instituție** se înțelege un grup de norme juridice, unite pe criteriul unui obiect comun de reglementare, obiect care îi asigură unitatea și permanența. Prin **instituție politică** înțelegem organele de stat însărcinate să realizeze puterea politică și normele privitoare la această realizare. Trebuie precizat aici că noțiunea de instituție politică este utilizată în continuare într-un sens foarte larg, sens ce cuprinde nu numai formele organizatorice și normele, dar chiar și viața instituției politice și aplicarea acestor norme la activitățile desfășurate de respectiva instituție. Pentru disciplina noastră prezintă interes instituțiile referitoare la putere, dar nu cu privire la orice formă de putere, ci numai cele referitoare la puterea de stat.

Secțiunea I. Popor, națiune, putere de stat, puteri publice

2. Noțiunea de putere. Categoria cea mai des întâlnită în teoria și practica sistemelor constituționale este categoria „**putere**”. Ea apare în exprimări nuanțate precum: putere politică, putere de stat, puteri politice, sau pur și simplu putere. Fiind și dovedindu-se a fi categoria cheie în organizarea statală a societății umane, puterea (în sensul cuceririi sau aproprierii sale) a fost și rămâne scopul fundamental al revoluțiilor, mișcărilor și convulsiilor sociale, precum și al proceselor electorale.

3. **Noțiunea de suveranitate.** Uneori categoria putere este exprimată prin trăsătura caracteristică a acesteia, anume cea de **suveranitate**. Astfel, constituțiile stabilesc că suveranitatea (unele adaugă națională) sau puterea (puterile) aparține poporului sau rezidă în popor. În acest fel sunt redactate constituțiile Spaniei (art. 1 pct. 2), Franței (art. 3), României (din anul 1948, art. 3, din 1965, art. 2), Cantonului Jura din Elveția (art. 2), Suediei (art. 1). Alte constituții folosesc expresia de suveranitate care aparține națiunii sau emană de la națiune. În acest fel sunt redactate constituțiile Marocului (art. 2), României (din anul 1866, art. 31, din anul 1923, art. 33, din anul 1938, art. 29), Belgiei (art. 25). Art. 2 din Constituția actuală a României stabilește că „Suveranitatea națională aparține poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice și corecte, precum și prin referendum”. Pe baza acestei expuneri se pot formula cel puțin două constatări. Prima privește **legătura** obiectivă care se stabilește între categoriile și fenomenele popor, națiune, putere de stat, puteri publice. Cea de a doua vizează nuanțarea destul de mare pe care o conțin **formulările** cu care se operează în acest domeniu, precum „putere”, „puteri publice”, „suveranitate” sau „suveranitate națională” (care pe fond exprimă aceeași categorie) sau „rezidă în națiune”, „aparține națiunii”, „aparține poporului” (care identifică relația care se stabilește între popor și categoria putere).

Secțiunea a II-a. Relația putere politică – putere de stat

4. **Statul și puterea de stat.** În limbajul curent cuvintele stat, putere, putere politică apar frecvent. Se pune întrebarea de a ști dacă ele exprimă sau nu noțiuni diferite. Altfel spus, de a ști dacă statul, în accepțiunea sa strict juridică, este altceva decât puterea (puterile) de stat. Din perspectiva noastră răspunsul este negativ. Vom constata că această terminologie nuanțată exprimă aceeași categorie, și anume organizarea statală a puterii care aparține poporului, națiunii. **Statul nu este altceva decât organizarea statală a puterii poporului, este instituționalizarea acestei puteri.** Dacă vorbim de stat sau de putere de stat vorbim despre unul și același lucru. De unde identitatea între expresiile *autorități statale* și *autorități ale puterii* sau *funcțiile statului* și *funcțiile puterii*.

5. **Puterea politică și puterea de stat.** În legătură cu exprimările **putere politică** și **putere de stat** se impun, de asemenea, unele precizări. Ele pot evoca aceleași noțiuni, dar pot fi folosite și pentru a evoca noțiuni ce se află într-o strânsă legătură, fără a fi neapărat confundabile, și care privesc fenomenul general și complex de *putere*. Astfel, în expresia *putere politică* termenul „politic” desemnează **caracterul social al puterii**. Determinantul „politic” asociat altor categorii poate desemna caracteristicile unor formațiuni ori structuri asociative sau al partidelor. Pentru ca sistemul teoretic pe care-l construim să fie clar, vom folosi sintagma putere politică pentru a desemna o formă a puterii care are un conținut

mai larg decât organizarea sa statală, altfel spus decât puterea de stat. **Puterea de stat este partea instituționalizată a puterii politice**, dar nu-i epuizează sfera, găsiindu-ne, aici, în relația de la întreg la parte. Ca parte a întregului considerat a fi puterea politică, și puterea de stat are trăsături politice, iar aici termenul politic poate fi nuanțat explicat.

6. Definiția puterii de stat. Așa văzute lucrurile, într-o explicație simplă, **puterea de stat** este una din formele de manifestare ale puterii politice, anume **forma sa de organizare statală**. Altfel spus, **instituționalizarea puterii politice reprezintă puterea de stat**.

7. Puterea de stat este unică. Am arătat că (de altfel, toate constituțiile scrise exprimă explicit aceasta) puterea politică aparține poporului. Suntem, deci, în prezența unui **titular unic**, poporul și a unei **puteri unice**, puterea politică organizată în stat. O altă interpretare ar însemna admiterea împărțirii poporului și, practic, autodizolvarea sa. Ar însemna să considerăm că există mai mulți suverani, în aceeași țară, ceea ce ar fi, desigur, o absurditate sau dezordine socială. În cadrul fiecărui stat puterea de stat se organizează sub forma unei pluralități de instituții politice, fiecare însărcinată cu funcții proprii, însă acest lucru nu echivalează cu existența mai multor puteri de stat.

8. Organizarea puterii de stat. Dacă această organizare a puterii de stat se realizează prin mai multe categorii (autorități, puteri) de organe de stat, cu funcții și trăsături clar definite și caracterizate fiecare prin autonomie organizatorică și funcțională, precum și prin echilibru și colaborare, suntem în prezența aplicării teoriei separației/echilibrului puterilor în stat. Această stare de lucruri este specifică **sistemelor de guvernământ democratice**. Dacă organizarea și funcționarea organelor statului sunt caracterizate prin centralism și concentrare, suntem în prezența aplicării teoriei unicității puterii de stat, specifică mai ales **sistemelor de guvernământ totalitare**.

9. Rolul statului în realizarea puterii de stat. Funcția fundamentală a statului (puterii de stat) este de a **exprima și realiza ca voință general-obligatorie** (voință de stat) **voința poporului**. Acesta este punctul de plecare în teoretizarea organizării statale a puterii poporului. De aici trebuie să pornim pentru a identifica funcțiile puterii, instituțiile și formele organizatorice necesare realizării acestor funcții, raporturile dintre autoritățile statale și popor, raporturile dintre autoritățile statale între ele.

Secțiunea a III-a. Trăsăturile generale ale puterii organizate statale. Deosebiri de alte puteri

10. Trăsăturile puterii de stat. Înțelegem prin trăsături generale ale puterii de stat acele caractere esențiale și comune tuturor tipurilor de putere de stat, care permit gruparea lor într-o noțiune generală și care diferențiază, în același timp,

puterea de stat de orice alt fenomen social prin care s-ar putea manifesta puterea. Pot fi identificate următoarele trăsături generale ale puterii de stat: 1) caracterul de putere; 2) putere de constrângere; 3) putere socială; 4) putere de a exprima și realiza voința ca voință de stat; 5) caracterul organizat; 6) suveranitatea.

§1. Caracterul de putere

11. Puterea de stat desemnează autoritatea legitimă de a impune. Exprimând genul proxim în definirea puterii de stat, acest caracter constă în aceea că puterea exprimă capacitatea legitimă de dominare socială. Ea reprezintă o potențialitate (posibilitate) de a exprima și realiza voința generală ca voință obligatorie pentru întreaga societate.

§2. Caracterul social al puterii statale

12. Puterea de stat se manifestă în societatea umană. Puterea de stat are, evident, caracter social, adică se manifestă între oameni și se realizează cu privire la aceștia. Acest caracter explică apariția sa, conținutul și funcțiile sale. Puterea organizată statal a apărut ca putere a unor forțe sociale (grupuri, clase) și a fost folosită la consacarea și protejarea intereselor acestora. Drumul parcurs în organizarea statală a puterii de la despotism până la statul de drept și democratic se analizează și se explică în raport tocmai cu caracterul social al puterii.

§3. Puterea de stat este o putere de constrângere

13. Puterea de stat presupune constrângere. Fiind o putere socială, puterea de stat se distinge în cadrul fenomenului putere prin faptul că este o putere de constrângere. În realizarea voinței lor, guvernanții apelează la un întreg arsenal de mijloace, folosind chiar constrângerea de stat împotriva celor care nu se supun. Elementul constrângere este definitoriu pentru putere ca putere de stat, deoarece, în momentul în care dispare constrângerea, dispare chiar statul. El deosebește puterea de stat de puterea socială existentă în comuna primitivă care era o putere obștească și se baza pe convingere, pe înțelegerea rostului și necesității măsurilor luate. De asemenea, el deosebește puterea de stat de alte puteri, sau autorități exercitate de organe și organizații nestatale (partide politice, diferite organizații sociale, organizații religioase). Ca atare orice putere de stat este o putere de constrângere, constrângerea fiind „trăsătura esențială a oricărei puteri de stat”. Constrângerea de stat este folosită doar în ultimă instanță, atunci când voința de stat exprimată prin lege nu este respectată de bunăvoie.

§4. Puterea de stat este puterea de a exprima și realiza voința guvernanților ca voință general-obligatorie

14. Puterea de stat exprimă capacitatea de a acționa. Această trăsătură exprimă rațiunea de a fi a puterii organizate statal. Trebuie subliniat că voința indivizilor, grupurilor sociale, poporului, națiunii (în funcție de definiția ce o dăm guvernanților) exprimată prin lege nu este suma aritmetică a voințelor membrilor, grupurilor sau claselor sociale. În lege se exprimă interesele fundamentale ale categoriei guvernanților. Raportul lege-voință este în directă legătură cu caracterul democratic al statului. Sub acest aspect își păstrează actualitatea cuvintele lui Jean Jacques Rousseau din „Contractul social” în sensul că „Adesea se întâmplă să fie o mare deosebire între voința tuturor și voința generală; una nu privește decât la interesul comun; cealaltă privește la interesul privat și nu e decât o sumă de voințe particulare; dar dacă scoatem din aceste voințe cele care se anulează între ele cel mai mult și cel mai puțin, ca sumă a diferențelor rămâne voința generală”.

§5. Caracterul organizat al puterii statale

15. Puterea de stat este organizată. Puterea de stat există numai ca o putere organizată sub forma unui aparat, mecanism, autorități. Puterea de stat nu poate exista decât organizată. Organizarea puterii statale pe principiul echilibrului și conlucrării între autoritățile sale prezintă incontestabile avantaje în exercițiul democratic al funcțiilor încredințate.

§6. Suveranitatea puterii de stat

16. Puterea de stat este suverană. Este o altă trăsătură a puterii organizate statal, ea fiind supremația și independența puterii în exprimarea și realizarea voinței guvernanților ca voință de stat. Această trăsătură se analizează sub denumirea de suveranitate de stat pentru a fi deosebită de suveranitatea poporului și suveranitatea națională. Analiza detaliată a acestui concept va fi realizată cu prilejul aprofundării categoriei juridice *stat*, anume cu ocazia analizei elementelor statului.

Secțiunea a IV-a. Separația puterilor, echilibrul puterilor, colaborarea puterilor

§1. Originile teoriei separației puterilor

17. Teoria separației puterilor este o teorie celebră și frecvent invocată. Sub numele de teorie a separației puterilor în stat se ascund, în realitate, mai multe teorii

referitoare la puterea de stat sau, mai precis, la diversele modalități de exercitare a acesteia. Cunoașterea acestei teorii înlesnește explicarea sistemelor constituționale contemporane, deși „a pierdut mult din semnificațiile sale inițiale și nu mai are aceeași importanță în amenajarea actuală a puterii”¹. Apărută în secolul Luminilor ea a fost îndreptată împotriva obscurantismului feudal și a închistării medievale, împotriva abuzului de putere. Teoria separației puterilor a fost o reacție împotriva monarhiei absolute, considerate de drept divin, formă de guvernământ în care regele concentra în mâinile sale puterea supremă, considerându-se personificarea statului, de unde și celebra formulă a regelui Ludovic al XIV-lea „statul sunt eu” (*L’Etat c’est moi*).

18. Guvernământ reprezentativ. Teoria separației puterilor a avut un rol aparte, poate decisiv, în promovarea **sistemului reprezentativ** de guvernare, adică în valorificarea democratică a relației dintre deținătorul suveran al puterii (poporul, națiunea) și organizarea statală a puterii politice; în căutarea sau chiar organizarea statală și funcționarea puterii, astfel încât să fie asigurate garanțiile exercitării depline a drepturilor omului și cetățeanului. Este o teorie care a stat la baza elaborării **constituțiilor moderne**, conforme **principiului constituționalismului**. Constituția SUA de la 1787 sau Declarația drepturilor omului și cetățeanului din Franța (1789) stau măturie în acest sens. Astfel s-a ajuns la concluzia că „o societate în care garanția drepturilor nu este asigurată și nici separația puterilor nu este determinată, nu are o constituție” (art. 16 din Declarația drepturilor omului și cetățeanului).

19. Enunțată de către John Locke (*Traité du gouvernement civil*, 1690), teoria separației puterilor este definitivată și explicată pe larg de către **Montesquieu** (Charles-Louis de Secondat, baron de la Bréde et de Montesquieu, născut în 1689) în celebra lucrare „Despre spiritul legilor” (1748). Montesquieu a făcut din separația puterilor un eficient instrument al siguranței cetățenilor, deși i se reproșează că a ignorat invocarea lui Aristotel care, cu mult înainte a scris că: „În orice stat sunt trei părți, și anume adunarea generală care deliberează cu privire la afacerile publice, corpul magistraților căruia trebuie să i se hotărască natura, atribuțiunile și modul de numire și corpul judecătoresc (*Aristotel*, *Politica*, p. 204)”². Se observă că Montesquieu n-a menționat că celebra teorie i-o datorăm lui Aristotel. Se impune să observăm, mai întâi, principalele idei ce se desprind din această lucrare care l-a consacrat pe autor ca părintele teoriei clasice a separației puterilor în stat.

„Rezultă că experiența de totdeauna ne învață că orice om care deține o putere este înclinat să abuzeze de ea și că el merge mai departe așa până ce dă de granițe. Însăși virtutea are nevoie de îngrădiri. Deci puterea trebuie divizată pentru a nu degenera în arbitrar”³. Obiectul separării puterilor este simplu definit de Montesquieu: „pentru ca să nu existe posibilitatea de a se abuza de putere, trebuie ca, prin rânduiala statornicită, puterea să fie înfrântă de putere”.